

2023

30 lat działalności Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania jako spółki komunalnej na tle 200 lat funkcjonowania służb oczyszczania miasta

Henryk Kultys

Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny
Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania w Krakowie

Pierwszy polski akt prawny dotyczący zachowania czystości

Pierwszy na terenie Polski akt prawny dotyczący zachowania czystości w mieście i usuwania odpadów wydano w królewskim stołecznym mieście Krakowie w 1373 r. Był to tzw. Wilkierz, miejski akt prawny, który zobowiązywał właściciela domu do zbierania nieczystości ze swej posiadłości oraz połowy przyległej do niej ulicy. Sankcją za lekceważenie przepisu była kara pieniężna.

Przepis sanitarny wydany w Krakowie był jednym z pierwszych unormowań prawnych w zakresie czystości i porządku w ówczesnej Europie, wyprzedził unormowania prawne Paryża (1539 r.) czy np. Wiednia (1560 r.)

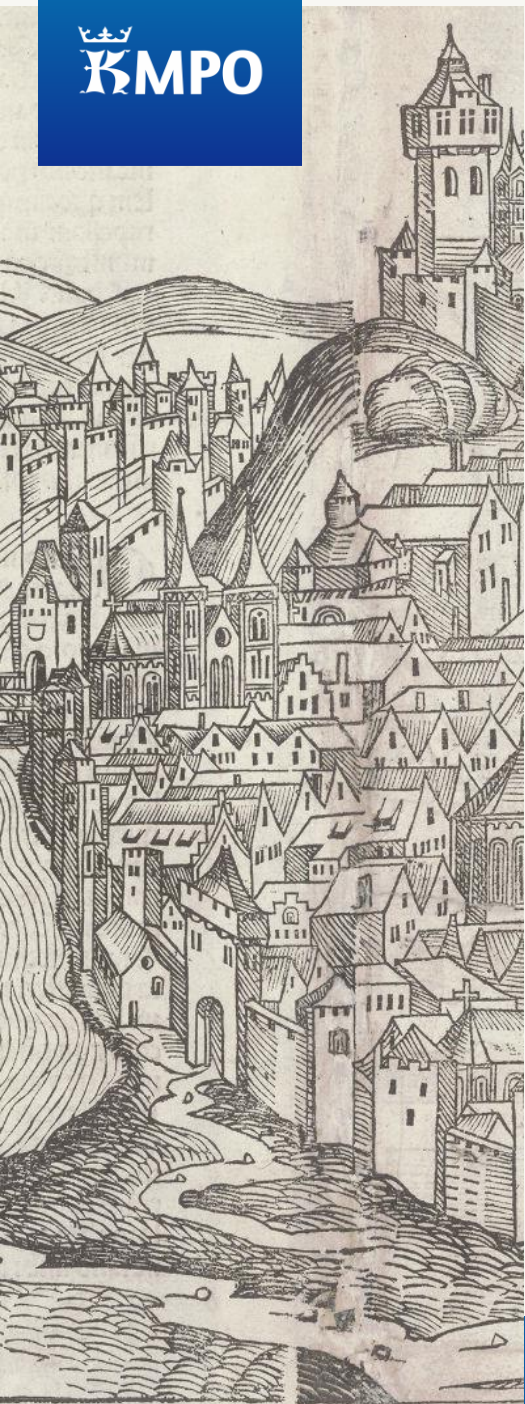
Czystość miasta w okresie nowożytnym

W okresie nowożytnym w Krakowie nieustannie występowały **problemy z oczyszczaniem ulic, brudem i błotem w przestrzeni publicznej**. Rada Miejska kilkakrotnie wydawała wilkierze nakazujące sprzątanie terenu przed kamienicami i wywóz śmieci poza granice miasta, ponieważ zalegające i rozkładające się przy ulicach śmieci powodowały fetor i rozprzestrzenienie się chorób. **Jednak nawet takie proste normy sanitarne nie były przestrzegane.**

Czystość miasta w okresie nowożytnym

Pewne próby zmiany istniejącej sytuacji pojawiły się w 2 połowie XVIII wieku wraz z rozpoczęciem działalności **Komisji Dobrego Porządku**, powołanej rozporządzeniem **króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1776 roku**. Owocem intensywnych, trwających dwa lata prac Komisji była nowa, **kompleksowa ordynacja dla miasta Krakowa** wydana 20 marca **1778 roku**. Ten obszerny dokument porządkował i reorganizował kwestie ustroju miasta, spraw gospodarczych oraz finansowych, zawierał również **regulacje związane z utrzymaniem porządku i czystości w mieście**. Niestety, ustalonych przepisów nie udało się do końca wprowadzić w życie.

Czystość miasta w latach 1815-1865

W **1815 roku** uchwałą Kongresu Wiedeńskiego utworzono **Wolne Miasto Kraków**, zwane też **Rzeczpospolitą Krakowską**. Powołano **odpowiednie służby dbające o porządek**, uchwalano ustawy określające tryb sprzątnięcia i wywożenia nieczystości z Krakowa, wprowadzono też kary finansowe za nieprzestrzeganie lub łamanie obowiązujących przepisów. Bezpośredni nadzór nad przestrzeganiem porządku i czystości był w kompetencjach władz policyjnych Wolnego Miasta.

W **1846 roku**, w wyniku klęski rewolucji krakowskiej Wolne Miasto zostało włączone w granice monarchii austriackiej. Utworzono **Radę Administracyjną Cywilną Wolnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu**, której podlegało utrzymanie czystości zarówno w Krakowie, jak i w miasteczkach okręgowych. Jesienią **1848 r.** powołano pochodzącą z wyboru **Radę Miejską**, która na terenie miasta przejęła większość kompetencji Rady Administracyjnej. Następnie w **1853 r.** w miejsce Rady Miejskiej został powołany mianowany przez rząd **Magistrat**, który wydał „**Regulamin czystości i porządku w mieście**”. Niestety przyjęte normy zachowania czystości spotkały się z oporem mieszkańców, bo ich zdaniem nakładał on zbyt duże obowiązki. Dokument ten jednak stanowił podstawę działalności służb porządkowych na terenie Krakowa przez następne 30 lat.

Samorządowy model oczyszczania miasta

Józef Dietl, wybrany w **1866** roku prezydentem Krakowa postanowił, że **śłużby miejskie** powinny zająć się zaniedbywaną wcześniej kwestią **oczyszczania miasta**. Pracownicy magistratu zaczęli wówczas prowadzić w mieście prace porządkowe. W **1884** roku rada miejska uchwaliła „**Regulamin czystości i porządku dla stołeczno-królewskiego miasta Krakowa**”.

W **1906** roku ówczesny prezydent miasta Krakowa **Juliusz Leo** wydzielił z magistratu **Zakład Czyszczenia Miasta** - samodzielną jednostkę, która poza oczyszczaniem miasta realizowanym już od 1866 roku, zajęła się także **wywożeniem odpadów** z domów, ulic, placów.

I i II wojna światowa

System wywozu odpadów załamał się **w czasie I wojny światowej**. Wozy przestały być remontowane z powodu trudności aprowizacyjnych. W rezultacie wyszły z użycia, a śmieci wywożono zwykłymi odkrytymi furmankami. W wyniku wojny Kraków **cofnął się zatem w usuwaniu nieczystości miejskich o kilkadziesiąt lat**.

Po zakończeniu pierwszej wojny światowej Kraków stał się miastem blisko **200-tysięcznym**. Z roku na rok powiększał się zakres usług wykonywanych przez Zakład Czyszczenia Miasta. Na wiosnę **1925** roku przeprowadzono „**automobilizację**” oczyszczania miasta. Postanowiono zakupić dla Zakładu Czyszczenia Miasta nowoczesne ciężarówki do wywozu błota, polewania ulic oraz wywozu popiołu i śmieci domowych.

W **1932 roku** Zakład Czyszczenia Miasta przemianowano na **Zakład Oczyszczania Miasta**.

Rozwój systemu oczyszczania został zatrzymany przez **wybuch II wojny światowej**. Lata okupacji spowodowały ogromne **spustoszenie wśród załogi**. Ubyło też sprzętu, dlatego zaczęto z powrotem wykorzystywać do wywozu odpadów **pojazdy konne**. Bardzo pogorszyło się oczyszczanie miasta obejmujące jak dawniej usuwanie nieczystości stałych, wywóz nieczystości płynnych oraz sprzątnięcie ulic i placów.

Okres powojenny

Zajęcie Krakowa przez armię sowiecką w styczniu **1945** roku zapoczątkowało nowy etap w działalności Zakładu. Jego pracownicy przystąpili od razu do **odbudowy** pomieszczeń biurowych i garaży w bazie firmy przy ul. Barskiej. Pod koniec 1945 roku Zakład miał już **28 samochodów**.

Znacznie zmniejszyła się liczba pojemników na śmieci w obsługiwanych posesjach. Z 32 tysięcy w 1938 roku, po wojnie pozostało **zaledwie 6 tysięcy pojemników**.

Wraz z powojenną odbudową kraju dokonywało się upaństwowienie polskiej gospodarki i jej centralizacja. Skutkiem tych przemian była też faktyczna **likwidacja samorządu terytorialnego**. Firmy komunalne zostały podporządkowane administracji centralnej.

2 lutego 1951 roku przedwojenny Zakład Oczyszczania Miasta stał się **Miejskim Przedsiębiorstwem Oczyszczania w Krakowie**. Zwierzchni nadzór nad przedsiębiorstwem objął minister gospodarki komunalnej, zaś nadzór bezpośredni - krakowska Miejska Rada Narodowa.

W **1964** roku rozpoczęto budowę **nowej bazy** MPO przy ulicy Nowohuckiej.

Zmiany ustrojowe w drugiej połowie XX wieku

Upadek komunizmu, który nastąpił w **1989** roku, pociągnął za sobą zasadniczą **zmianę ustrojową** w Polsce. Powstał **samorząd terytorialny** o dużej autonomii względem administracji rządowej, mający osobowość prawną i własny majątek. Na tej podstawie prawnej na **Gminę Kraków** przeszły wszystkie uprawnienia organu założycielskiego dla przedsiębiorstw państwowych o charakterze komunalnym.

Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania w Krakowie przestało podlegać organizacyjnie administracji państwowej, a **zostało podporządkowane Zarządowi Miasta Krakowa**.

Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Spółka. z o.o.

W **1993** roku Rada Miasta Krakowa zdecydowała, iż MPO będzie funkcjonowało jako **jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością** ze 100-procentowym udziałem Gminy Kraków, która tym samym będzie właścicielem całości kapitału zakładowego spółki.

Akt założycielski **Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania Spółki z o.o.** został sporządzony 28 października 1993 roku, a **23 listopada 1993 roku** spółka wpisana została do rejestru sądowego.

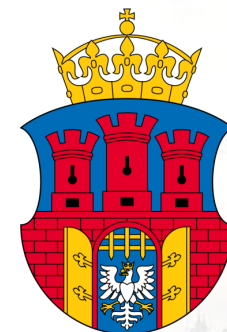
Przedmiot działalności Spółki w 1993 stanowiło: odprowadzanie ścieków, wywóz śmieci, usługi sanitarne i pokrewne oraz prowadzenie działalności produkcyjnej, handlowej, usługowej i inwestycyjnej, w tym importowo-eksportowej w zakresie użyteczności publicznej, prowadzenie zimowej i letniej akcji oczyszczania, eksploatacja składowiska odpadów komunalnych „Barycz”, a także segregacja odpadów komunalnych.

Program gospodarki odpadami komunalnymi w gminie Kraków

10 czerwca **1998** roku Rada Miasta Krakowa uchwaliła „**Program gospodarki odpadami komunalnymi w gminie Kraków**”, któremu podporządkowane zostały wszystkie poczynania związane z gospodarką odpadami w Krakowie.

Realizując tę strategię, MPO Sp. z o.o. opracowało i złożyło w **1999** roku wniosek o dofinansowanie rozbudowy składowiska „Barycz” z **przedakcesyjnego funduszu Unii Europejskiej ISPA** (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession). Był to pierwszy kompleksowy wniosek tego typu, który obejmował:

- rozbudowę **składowiska**,
- budowę kontenerowej **kompostowni** o wydajności 6 tys. ton rocznie,
- budowę **sortowni** odpadów o wydajności 20 tys. ton rocznie,
- budowę **spalarni** odpadów,
- dostawę **pojemników** do selektywnej zbiórki odpadów
- zakup specjalistycznych **samochodów** do opróżniania pojemników,
- program **edukacji ekologicznej** dla mieszkańców.

Unia Europejska

Europejski Fundusz
Przedakcesyjny

XXI wiek – nowa organizacja systemu oczyszczania miasta

W **2002 roku** prezydentem Krakowa został **profesor Jacek Majchrowski**. Jednym z jego głównych haseł było stwierdzenie: „**Nie sprzedaje się sreber rodowych**”. Hasło to odnosiło się między innymi do spółek miejskich.

W **grudniu 2010 roku Prezydent Miasta Krakowa** zwrócił się bezpośrednio do Rady Nadzorczej i Zarządu Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania w Krakowie z prośbą o **stworzenie Zintegrowanego Systemu Gospodarowania Odpadami Komunalnymi** w modelu powierzenia zadań własnych Gminy Miejskiej Kraków, z zastosowaniem rozwiązań przyjętych w Unii Europejskiej **w trybie „in house”**.

W 2012 roku Uchwałą Rady Miasta Krakowa Nr LII/697/12, Gmina Miejska Kraków powierzyła Miejskiemu Przedsiębiorstwu Oczyszczania Spółce z o.o. w Krakowie wykonywanie obowiązkowego zadania własnego **utrzymania czystości i porządku** w granicach administracyjnych miasta Krakowa **w trybie bezprzetargowym „in house”**.

W ramach realizacji powierzonego obowiązkowego zadania własnego gminy Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Spółka z o.o. zarządza **Zintegrowanym Systemem Gospodarowania Odpadami Komunalnymi** oraz **systemem utrzymania czystości i porządku** w mieście, na podstawie zawartych z Gminą Miejską Kraków umów wykonawczych o świadczenie usług publicznych.

Zarządzanie Systemem Oczyszczania Miasta

Przejęcie w 2012 roku **zarządzania systemem oczyszczania miasta** przez Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania, wymagało zakupu dodatkowego **sprzętu** do utrzymania czystości, **rozszerzenia taboru**, odpowiedniego wyposażenia pojazdów i przeszkolenia pracowników. Wybudowano również **Centrum Zarządzania Czystością i Odpadami – Dyspozytornię Główną MPO**, która stanowi miejsce koordynacji działań porządkowych w mieście.

Utrzymanie letnie

Utrzymanie zimowe

Utrzymanie czystości a zdrowie mieszkańców

Dotychczasowa współpraca Spółki z **uczelniami wyższymi** w zakresie technik oczyszczania miasta pozwoliła na wypracowanie **optymalnego systemu oczyszczania ulic** i chodników, który pozwala na zredukowanie ilości pyłów **PM-2,5** oraz **PM-10** w powietrzu, co zmniejsza zachorowalność na choroby górnych dróg oddechowych oraz obniża śmiertelność mieszkańców.

Efektom współpracy MPO z uczelniami wyższymi i Małopolskim Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska było również opracowanie i wydanie drukiem publikacji pt. „**Analiza zmian stanu środowiska miejskiego w wyniku czyszczenia i mycia ulic w wybranych strefach Aglomeracji Krakowskiej**” oraz „**Organizacja i eksploatacja systemów letniego i zimowego utrzymania obszarów miejskich**” pod redakcją prof. Agnieszki Generowicz z Wydziału Inżynierii Środowiska i Energetyki Politechniki Krakowskiej.

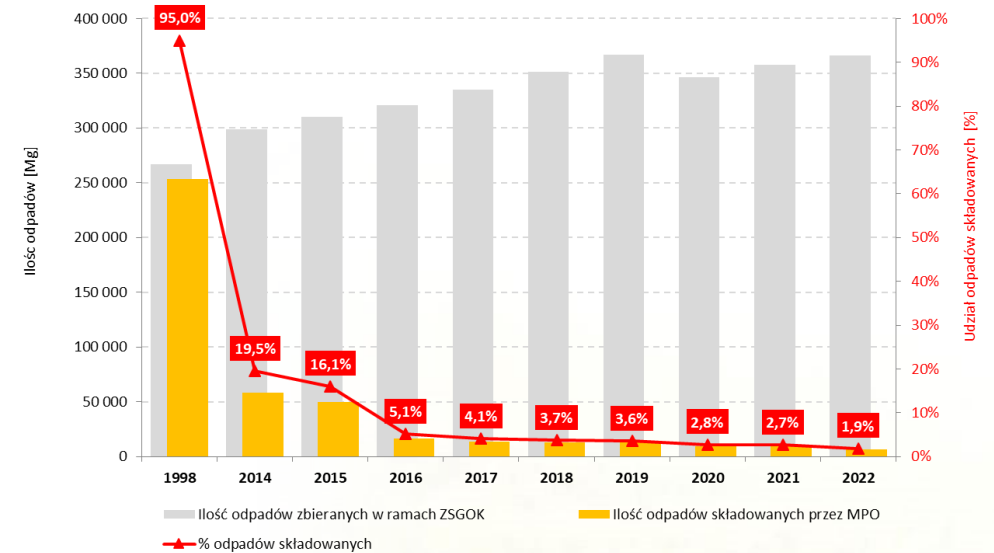

AGH

Ekologiczne efekty funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Gospodarki Odpadami Komunalnymi w Gminie Miejskiej Kraków

Jednym z pozytywnych efektów działania Zintegrowanego Systemu Gospodarki Odpadami Komunalnymi jest **obniżenie całkowitej ilości odpadów składowanych**. Przed wprowadzeniem systemu składowaniu poddawano prawie wszystkie zebrane odpady – 95% w 1998 r. W pierwszym roku funkcjonowania systemu wskaźnik składowania wyniósł ok. 19,5%, a w kolejnych latach **sukcesywnie się obniżał do wartości 1,9%** w 2022 roku.

Łącznie od 2014 roku w Krakowie, dzięki odzyskaniu z odpadów ponad **357 tys. ton surowców wtórnych** i skierowaniu ich do recyklingu, udało się **obniżyć emisję dwutlenku węgla do atmosfery o 176 tysięcy ton**.

Odzyskanie **110 264 ton papieru** pozwoliło ocalić ponad **1,8 mln drzew**. To około 4 600 hektarów lasu. Taka ilość drzew zapewnia **roczne zapotrzebowanie tlenu dla 3,7 mln ludzi**

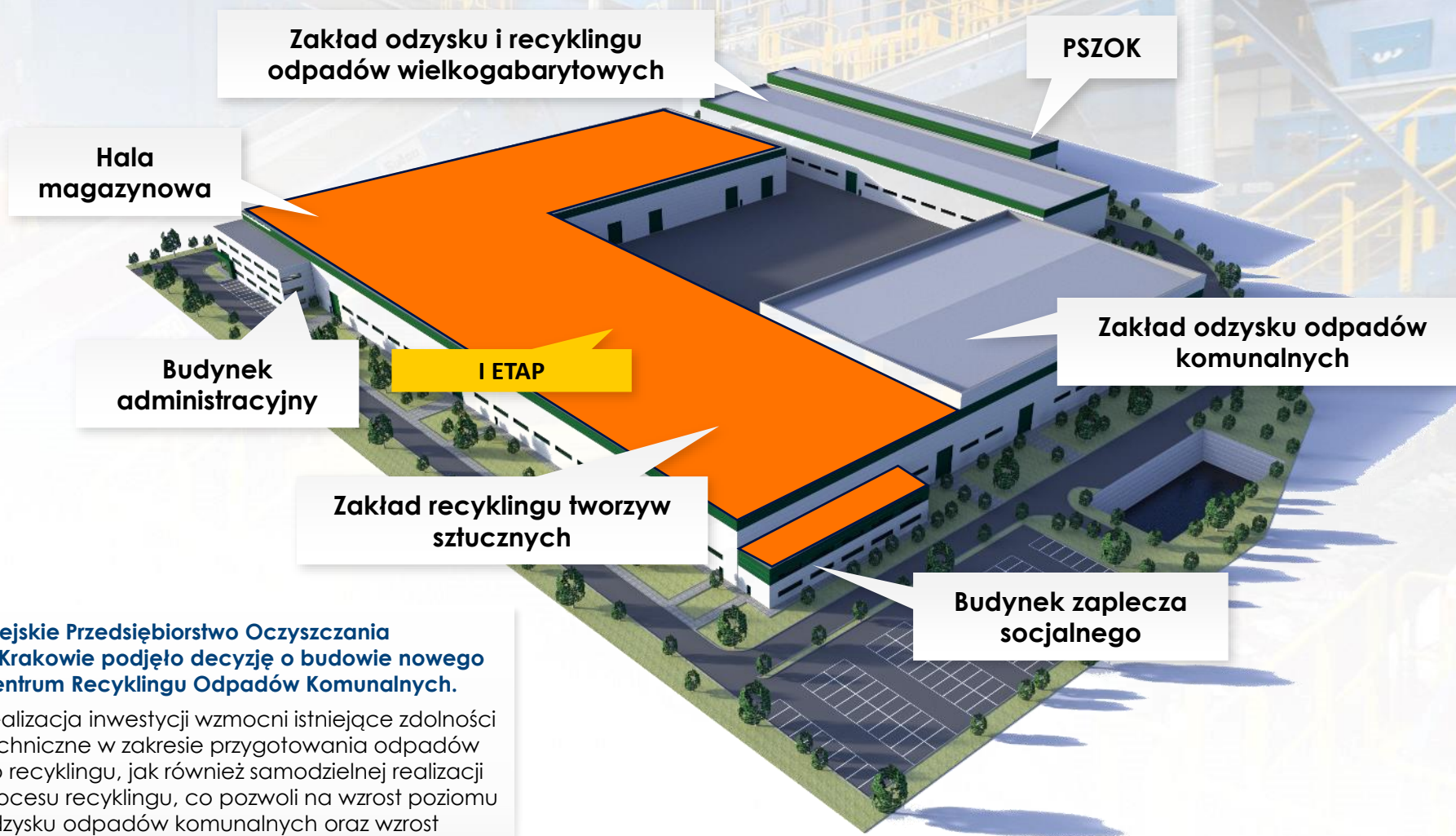

ZMNIJSZENIE EMISJI o 176 000 ton

CO₂

1 800 000 drzew

Plany na przyszłość – Centrum Recyklingu Odpadów Komunalnych

Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania w Krakowie podjęło decyzję o budowie nowego Centrum Recyklingu Odpadów Komunalnych.

Realizacja inwestycji wzmocni istniejące zdolności techniczne w zakresie przygotowania odpadów do recyklingu, jak również samodzielnej realizacji procesu recyklingu, co pozwoli na wzrost poziomu odzysku odpadów komunalnych oraz wzrost wskaźnika recyklingu dla odzyskanych surowców.

Dziękuję za uwagę!

www.mpo.krakow.pl

